

SHTETFORMIMI PËRMES ARSIMIT*Analizë kritike e ligjeve arsimore të viteve 1921–1922 në Shqipëri***Dr. Valbona NATHANAILI, Kolegji Universitar LOGOS****e-mail: valbona.nathanaili@kulogos.edu.al****Abstrakt**

Ky artikull analizon dy ligje themelore në fushën e arsimit, miratuar në Shqipëri në vitet 1921 dhe 1922, duke i vendosur në kontekstin e përpjekjeve të hershme të shtetit shqiptar për të konsoliduar autoritetin dhe për të ndërtuar institucione publike moderne. Studimi shqyrton karakteristikat administrative dhe ideologjike të ligjeve, përfshirë organizimin shkollor, emërimin e mësuesve, arsimin e detyrueshëm dhe rregullimin e teksteve shkollore. Ligjet e viteve 1921 dhe 1922 sanksionojnë arsimin fillor si të detyrueshëm dhe falas për të dyja gjinitë, por e trajtojnë ende shkollimin si një proces të ndarë mes vajzave dhe djemve, pa e artikuluar qartë si një të drejtë themelore për çdo fëmijë. Artikulli përpiket të plotësojë boshllëqet e evidentuara në studimet për këtë periudhë, përfshirë mungesën e analizës kritike, krahasimit dhe vendosjes së ligjeve në kontekstin e kohës. Artikulli argumenton se këto ligje përfaqësojnë një qasje teknokratike dhe institucionale ndaj shtetformimit në një kontekst politik të brishtë, me një vizion të kufizuar pedagogjik, por me synime të qarta për centralizim.

Fjalë çelës: histori, arsim, ligje, Shqipëria, Ministria e Arsimit, fillimet e shek. XX

STATE-FORMATION THROUGH EDUCATION*A critical analysis of the educational laws of 1921–1922 in Albania***Abstract**

This article analyzes two foundational education laws passed in Albania in 1921 and 1922, situating them within the broader context of the early efforts of the Albanian state to consolidate authority and build modern public institutions. The study examines the administrative and ideological features of these laws, including school organization, teacher appointments, compulsory education, and textbook regulation. While both laws established primary education as free and compulsory for both genders, they continued to frame schooling as a process divided between boys and girls, without clearly articulating education as a fundamental right for all children. The article aims to address gaps identified in existing scholarship on this period, particularly the lack of critical analysis, comparative perspective, and contextualization of these laws. It argues that the 1921 and 1922 laws reflect a technocratic and institutional approach to state-building in a politically fragile environment—marked by a limited pedagogical vision but clear ambitions toward centralization.

Keywords: history, education, laws, Albania, Ministry of Education, early 20th century

Konteksti historik

Pas shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë më 1912, krijimi i një sistemi arsimor shtetëror u bë pjesë thelbësore e përpjekjeve për ndërtimin e shtetit. Periudha 1912-1921 karakterizohet nga përpjekjet e shtetit shqiptar për shtrirje dhe njohje përtej Vlorës, qytetit ku u shpall Pavarësia, si dhe për njohje në arenën ndërkombëtare, ndërkohë që statusi i shtetit dhe vetë epiqendra e tij ndryshojnë disa herë: Shqipëria shpallet shtet i lirë dhe i pavarur më 28 nëntor 1912, por shumë shpejt shndërrohet në një principatë, dhe vetë epiqendra e shtetit zhvendoset nga Vlora, në Durrës, në Shkodër - kjo e fundit kryqendra e zonës së pushtuar nga austro-hungarezët, që shtrihej nga veriu deri në Elbasan - dhe përfundimisht në Tiranë. Në këtë kontekst, arsimit u bë një nga fushat qendrore të ndërtimit të shtetit.

Ngjarja më e rëndësishme në fushën e arsimit është Kongresi Arsimor i Lushnjës, në vijim të Kongresit Kombëtar të Lushnjës. Deri më 29 janar të vitit 1920, kur bie qeveria e udhëhequr nga Turhan Pashë Përmeti, Ministri më jetëgjatë i arsimit është Luigj Gurakuqi, i pranishëm në këtë post herë në rolin e Ministrit dhe herë në atë të delegatit të arsimit në 3 qeveri, me një kohëzgjatje, në total, me më shumë se 5 vjet, ose 71.5% të kohës në drejtim (nga 7 vjet që zgjat gjithë kjo periudhë) (Nathanaili, 2016: xv). Në rrjedhje, viti 1920 mund të quhet një pikë kthese në historinë e shtetformimit të Shqipërisë: Boshtin e punimeve të Kongresit të Lushnjës e përbën ideja e rimëkëmbjes së shtetit shqiptar, të ngritur pas kaq përpjekjesh dhe sakrificash më 28 nëntor 1912. Statuti i Lushnjës quhet edhe kushtetuta e parë e Shtetit Shqiptar, e miratuar nga një përfaqësi kombëtare (Hysi, 2007: 331)

Ligjet e viteve 1921 dhe 1922 janë përpjekja e parë për të ndërtuar një sistem shkollor të unifikuar dhe të kontrolluar nga shteti. Akoma, nëse në fillimet e shtetit shqiptar problem kemi vetëm hapjen e shkollave shqip, këto dy ligje referojnë struktura administrative dhe organizative të sistemit shkollor shqip, si dhe evokojnë qasjen mbi të cilën janë ndërtuar.

Ky artikull analizon dy nga ligjet më të rëndësishme arsimore të miratuara në vitet 1921 dhe 1922, duke u fokusuar në përmbajtjen e tyre, ndikimin institucional dhe kontekstin socio-politik të periudhës. Qëllimi është të nxirret në pah jo vetëm përmbajtja ligjore, por edhe funksioni i tyre në përforcimin e politikave shtetërore dhe përfshirjen e popullsisë në një sistem arsimor kombëtar. Artikulli përpiket të plotësojë boshllëqet e evidentuara në studimet për këtë periudhë, përfshirë mungesën e analizës kritike, krahasimit dhe vendosjes së ligjeve në kontekstin e kohës.

Baza teorike

Analiza mbështetet në teoritë e formimit të shtetit dhe sociologjisë së arsimit. Kombet nuk janë realitete natyrore, por konstrukte historike që fillimisht përfytyrohen në mënyrë kulturore, dhe më pas modelohen institucionalisht, kryesisht përmes sistemit arsimor. Sipas Anderson (2006: 141), kombet në fillim përfytyrohen e më pas modelohen, adaptohen e transformohen, kryesisht përmes gjuhës së përbashkët, ndërmarrjes kapitaliste të botimit (*print capitalism*) dhe narrativës kolektive. Për Gellner (1983), kombet janë një produkt i nevojës së shoqërive industriale për një kulturë të standardizuar, e cila mundësohet vetëm përmes një sistemi të centralizuar arsimor. Arsimit, në këtë kuptim, nuk është vetëm mjet zhvillimi personal, por mjeti kryesor për të krijuar një identitet kombëtar të përbashkët, të përshtatur me nevojat e shtetit dhe tregut.

Metodologji

Metoda e përdorur është cilësore dhe përqendrohet në analizën përmbajtësore të teksteve ligjore, duke i vendosur ato në kontekst historik. Dokumentacioni i përdorur është ai i gjetur në Drejtorinë e

Përgjithshme të Arkivave të Shtetit Shqiptar, Fondi i Ministrisë së Arsimit. Janë ndjekur këto hapa: 1. Eksplorimi, në mënyrë dinamike, i dokumentacionit të krijuar nga Ministria e Arsimit, për periudhën 1912-1922, përfshirë raporte administrative, ligje, qarkore, urdhëresa. 2. Kategorizimi sipas tematikës: organizimi shkollor, ndarja gjinore, programet, inspektimi. 3. Analiza përmbajtësore përmes një leximi kritik dhe kontekstual.

Të dhëna dhe diskutime

Ligjet e viteve 1921 dhe 1922 paraqiten të plotë në aneksin e këtij punimi, por në mënyrë të përmbledhur mund thuhet:

- Ligji për arsimin i vitit 1921 i takon periudhës kur Ministër Arsimit është Hil Mosi, në qeverinë e kryesuar nga Pandeli Evangjeli. Ligji aprovet më datë 26.11.1921 dhe botohet më 1922 nga shtypshkronja "Elbasani", nën titullin "Rregullorja e Ministrisë së Arsimit". Ligji ka këto seksione: Ligj mbi organizimin qendror të ministrisë së arsimit, me 94 nye; Ligj mbi organizimin themelor të arsimit, me 84 nye; Ligj mbi të nshkruemit e të ndjekunit të detyrueshëm të shkollës, me 15 nye; Ligj mbi emërimet dhe shpërngulje mësuesish, me 4 nye; Ligj mbi vendzani mësuesish për shkak sëmundjesh, me 5 nye; Ligj mbi të ngrehunit dhe të mbajtunit e ndërtesave shkollore, me 9 nye; Ligj mbi pranimin e përdorimit të teksteve shkollore të arsimit fillor dhe të mesëm, me 10 nye; Ligj mbi bursat kombëtare, me 36 nye.
- Më 2 dhjetor 1922, Këshilli i Lartë i Regjencës cakton Ahmet Zogun, në moshën 27 vjeçare, me detyrën e krijimit të qeverisë së re. Në fjalimin që mban para Parlamentit, tashmë në rolin e kryeministrit, angazhohet për 9 reforma të rëndësishme.¹³⁹ Sa i takon arsimit, premtos "sjelljen e një eksperti të huaj, pranë Ministrisë së Arsimit, për t'a ndihmuar në përmirësimin e punës, e vështirësuar nga diferencat kulturore që ekzistojnë në pjesë të ndryshme të vendit". Më 4.12.1922, Ministri i Arsimit, Rexhep Mitrovica, i kalon Komisionit të Arsimit një projekt-ligj për organet e përbërjen e administratës qendrore të saj, i cili hyn në fuqi më 4.1.1923.

Gjetjet kryesore

Ligji i vitit 1921: Strukturimi i sistemit arsimor kombëtar

- Vendos arsimin si falas dhe të detyrueshëm nga mosha 6 vjeç.
- Përcakton ndarjen dy-nivelëshe të arsimit fillor dhe të mesëm.
- Ndarje gjinore në qytete, shkolla të përziera në fshatra, në varësi të numrit të fëmijëve që ndjekin shkollën.
- Rregulla të qarta për numrin minimal të nxënësve, kriteret e pranimit, vlerësimin e nxënësve dhe procedurat për tekstet.

Ligji i vitit 1922: Strukturimi i administratës arsimore

- Krijon dy zyra kryesore në Ministrinë e Arsimit: Zyrën Teknike dhe Zyrën e Inspektoratit.
- Ndan detyra për kurrikulat, statistikat, dosjet e mësuesve, dhe inspektimet.
- Synon profesionalizimin e arsimit dhe vendosjen e një kontrolli institucional mbi sistemin.

¹³⁹ The Centre for Albanian Studies, 2004. "Albania in the Twentieth Century, a History. Volume I: Albania and King Zogu". I.B. Tauris, f. 199.

Në Tabelën 1 jepen në mënyrë të krahasuar çështjet kryesore që trajton secili prej tyre.

Tabelë 1 Përmbledhje e krahasuar e tematikave të dy ligjeve të arsimit

Elementi	Ligji i vitit 1921 “Për organizimin e arsimit”	Ligji i vitit 1922 “Për organizimin e Ministrisë së Arsimit”
Qëllimi kryesor	Vendosja e strukturës së arsimit fillor dhe të mesëm	Organizimi administrativ i Ministrisë së Arsimit
Nivelet arsimore	Fillor (5 vite), i ndarë në shkolla të plota dhe të pjesshme; shkolla qytetëse	Nuk trajton nivelet, por strukturën mbikëqyrëse të tyre
Arsimi i detyrueshëm	Po, për fëmijët nga mosha 6 vjeç	Nuk e trajton drejtpërdrejt
Ndarja gjinore	Shkolla të ndara për vajza dhe djem në qytet; të përbashkëta në fshatra	Nuk specifikohet
Përcaktimi i kushteve për hapjen e shkollave	Po, mbi bazën e numrit të nxënësve dhe të banorëve	Nuk trajtohet
Kurrikula mësimore	Lëndë bazë: gjuhë, matematikë, histori, natyrë, gjuhë e huaj, edukim fizik, muzikë, vizatim, fe	Ministria përcakton përmbajtjen dhe përgatit planin mësimor
Tekstet shkollore	Krijohen komisione për aprovimin e teksteve dhe përkthimeve	Rregullon procesin për hartimin dhe shpërndarjen e teksteve
Politikat për mësuesit	Rregulla për emërimin, transferimin dhe pushimin e mësuesve	Mbajtja e dosjeve personale të mësuesve; inspektime të rregullta
Inspektimi arsimor	Inspektorë lokalë dhe qendrorë	Krijimi i një Zyre të Inspektoratit pranë Ministrisë
Struktura administrative	Përshkruan detyrat në nivel lokal (drejtori shkollash, inspektorë)	Ndërton hierarkinë qendrore të Ministrisë (Zyra Teknike, Inspektorati)
Objektivi ideologjik	Nuk formulon një vizion arsimor të qartë; theks në rregullim teknik	Qasje teknokratike për uniformizimin e sistemit

Konkluzione

Periudha 1912-1921 karakterizohet nga një paqëndrueshmëri politike. Vendi vijon të jetë fushëbeteje dhe shumë territore janë të pushtuar. Në rrjedhojë, qëndrimi në post i Ministrave të Arsimit është jetëshkurtër dhe vetë institucioni operon kryesisht me qarkore, rregullore e raporte. Akoma, shteti shqiptar nuk ka autoritet në të gjithë kufijtë territorialë. Në rrjedhojë, viti 1920 mund të quhet një pikë kthese në historinë e shtetformimit të Shqipërisë, ndërsa ligjet e viteve 1921 dhe 1922 janë të parët dokumente që referojnë një shkollë shqipe në shkallë vendi. Akoma, nëse në fillimet e shtetit shqiptar problem kemi vetëm hapjen e shkollave shqip, këto dy ligje referojnë struktura administrative dhe organizative të sistemit shkollor shqip, si dhe evokojnë qasjen mbi të cilën janë ndërtuar.

Ndryshimet në institucionet arsimore janë rrjedhojë e ndryshimeve në reformat dhe politikat arsimore, të cilat iniciohen dhe menaxhohen nga qeveria (Fan, 2020 :112). Ligjet e viteve 1921 dhe 1922 janë dy ligje që iniciohen dhe menaxhohen nga qeveria shqiptare. Synimi i tyre është njehsimi dhe modernizimi i sistemit arsimor. Për herë të parë në historinë e Shtetit shqiptar kemi një legjislacion të plotë për arsimin, të njëjtë dhe të detyrueshëm për t’u zbatuar në shkallë vendi. Sistemi arsimor njehsohet si në qytet ashtu edhe në fshat, me detyra të qarta për të gjithë aktorët që kanë lidhje me arsimin.

Ligji për Organizimin Bazë të Arsimit përcaktonte ndarjen e shkollave në nivel fillor dhe të mesëm, përcaktonte strukturën dy-nivelëshe të arsimit fillor, si dhe specifikonte ndarjen gjinore në

arsim. Ai vendoste arsimin si të detyrueshëm për fëmijët nga mosha 6 vjeç, megjithatë e konceptonte në mënyrë të ndryshme në qytet dhe fshat. Sistemi arsimor fillor është i detyrueshëm dhe falas, si për djemtë ashtu edhe për vajzat, por bazuar në ligj, vajzat dhe djemtë vazhdojnë të shihen si dy grupe të ndara: nuk referohen thjesht si fëmijë. Ligji njihet 'arsimin falas dhe të detyrueshëm', por nuk e përkufizon arsimin si një të drejtë e fëmijëve, por si detyrim ndaj shtetit.

Ligji i vitit 1922 synonte ndërtimin e një administrate funksionale për arsimin dhe përcaktonte dy zyre kryesore: Zyrën Teknike dhe Zyrën e Inspektoratit. Kjo ndarje reflektonte një përpjekje për profesionalizimin e arsimit dhe kontrollin institucional të tij në të gjitha nivelet. Ligji ofron një kuadër të qartë për inspektimin e shkollave, vlerësimin e mësimdhënësve dhe kontrollin mbi tekstet shkollore.

Fusha e zbatimit të ligjeve përfshin: organizimin qendror të ministrisë së arsimit, organizimin themelor të arsimit, ndjekjen e detyrueshme të shkollës, emërimin dhe largimin nga puna të mësuesve, ndërtimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave shkollore, kushtet për hartimin e teksteve shkollore e aprovimin e shpërndarjen e tyre si dhe për bursat kombëtare. Sa i takon Ministrisë së Arsimit, mund të thuhet se merr formën e një institucioni të mirë-organizuar, me detyra dhe funksione të qarta në të gjithë nivelet; e njëjta gjë mund të thuhet edhe për sistemin arsimor. Nuk mund të flitet ende për një filozofi të mirëfilltë arsimore, por flitet për politika shtetërore në shkallë vendi.

Në krahasim me shtetet fqinje, Shqipëria fokusohet më shumë në organizimin institucional, sesa në promovimin e një identiteti kombëtar përmes edukimit, çka sugjeron një orientim teknokratik.

Në krahasim me shtete si Serbia apo Greqia, ku arsimi u përdor si mjet për homogjenizimin kombëtar, ligjet shqiptare të kësaj periudhe shfaqin një tendencë për ndërtimin e strukturave institucionale, më shumë sesa për identitet kulturor të centralizuar. Ndarja gjinore dhe qasja e kufizuar në zonat rurale mbeten problematike. Ky është një aspekt ku Shqipëria ndjek një model të ngjashëm me shtetet e tjera ballkanike të kohës.

Ligjet e viteve 1921 dhe 1922 përfaqësojnë një hap të rëndësishëm drejt institucionalizimit të arsimit publik në Shqipëri. Ato tregojnë përpjekjen e shtetit për të ndërtuar një sistem të centralizuar dhe të kontrolluar arsimor në një periudhë të brishtë politike.

REFERENCA

- Anderson, B. (2006). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (Revised Edition). London: Verso.
- Assinger, P. (2020). Education and Training Politics in Europe: A Historical Analysis with Special Emphasis on Adult and Continuing Education. *Studies on Education*, Vol. 6. LIT Verlag GmbH & Co. KG Wien.
- Cranston, M. (1973). The ideology of Althusser. *Problems of communism*. March-April 1976, Vol. XXII, pp. 53-60.
- Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave të Shtetit Shqiptar.
- Fan, G. (2020) Changes in Educational Institutions in China: 1978-2020. Analyses of Education Policies and Legal Texts from a National Perspective. In Fan, G. & Popkewitz, T. S. (Eds). *Handbook of Education Policy Studies: Values, Governance, Globalization, and Methodology*. Springer, Vol. 1, pp. 111-129.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell
- Hysi, G. (2007). Kongresi i Lushnjës dhe vendimet për rimëkëmbjen e shtetit kombëtar shqiptar. Statuti i Lushnjës. Në Omari L., Luarasi, A. (Eds.). *Historia e shtetit dhe e së drejtës në Shqipëri*. Tiranë: Luarasi, ff. 329-335.
- Instituti i Studimeve Marksiste-leniniste (1981). *Historia e Partisë së Punës së Shqipërisë*. Botimi i dytë. Tiranë: Shtëpia Botuese "8 nëntori".
- Nathanaili, V. (2016). *Rruga e mundimshme e shkollës shqipe: Çështje, politika & veprimtari në fushën e arsimit, 1912-1944* (The arduous path of Albanian school: issues, policies & activities in the field of education, 1912-1944). Tiranë: UET Press.

Richardson, W. (2019). "Method in History of Education". In Rury, J. L. & Tamura, E. H. (Eds.). *The Oxford Handbook of the History of Education*. New York: Oxford University Press, pp. 48-64.

Aneks

Ligjë "Mbi të nshkruemit e të ndjekunit të detyrshëm të shkollës"

Tiranë, 26 Nanduer 1921

Të nshkruemit në shkoll

Nye 1. Të nshkruemi të detyrshëm të nxanësvet në shkollë parashikohet prej Nenit 2 të Ligjës mbi organizimin themeluer t' Arsimit.

Nye 2. Për aplikimin e të nshkruemit të detyrshëm të fëmijvet në shkollë do të kujdeset Këshilli Shkolluer i çdo Prefekturë a ndënprefekturë tue u marrun vesht edhe me Bashkit e vendit. Në krahinat këtë detyrë e kryen krahinari në marëveshtje me Kryepleqt e me antaret e katundeve.

Nye 3. N'mes të Korrikut Kryetari i Bashkis asht i detyruem të përpilojë pas regjistrimit të bamun në Zyrë të Kadastrës një listë të djelmëve që kanë moshën e duhun për të ndjekun shkollën detyrisht e rregullisht. Në këtë listë do të dëftohen emrat e fëmijvet, ata të prindëvet të tyne, lagja (mëhalla) e numri i shtëpivët të tyne. Lista do të shpallet botënisht në ndërtesën e Bashkis e në vendet e tjera të dukëshme të qytetit, ku do të mbetet e varur deri në kohën e të hapunit të shkollave. Në krahinat listën e fëmijëve që do të ndjekin rregullisht shkollën e qet prej kadastrës të N.Prefekturës krahinari, po n'atë kohë, e me anë të kryepleqëvevet e të antarëve të katundeve lajmon prindët e fëmive që ti dërgojn në shkollë, por sa qi të hapet kjo.

Nye 4. Bashkë me listën e sipërmendun Kryetari i Bashkis do të bajë edhe një shpallje në të cilën do t'i përmendi prindvet të fëmive që janë shënue në listë detyrën qi kanë me dërgue fëmijt e tyne në shkollë e dënimi që do t'u veht në mos e bafshin detyrën e tyne. Gjithë deri 1 Shtatuer lista do t'u dërgohet edhe Drejtorëve të shkollave. Gjithashtu do të veprojë edhe Krahinari.

Nye 5. Drejtorët e Kryemësuesit e shkollave të qytetevet e të katundevet mbasi ti kenë nshkruem nxanësit deri më 10 të vjeshtës së parë, do të dërgojn drejt për së drejti Këshillit Shkolluer të Prefekturës ose me anën e Krahinarit atij të Nën prefekturës, jo ma vonë se më 20 t'atij mueji, një kopje nga regjistr i nshkrimevet.

Nye 6. Këshilli Shkolluer i Prefekturës a i Nën Prefekturës si të krahasojë rregjistrat e nshkrimevet me listat e të detyrumvet, thërret me anë të Kryetarit të Bashkis prindërit a mbrojtësit e fëmijvet qi s'janë shkruem për me i dërguem këta u nshkruem sa më parë e po nuk i paraqitën në krye të 5 ditëve do të quhen për tu gjobitë. Në krahinat këtë punë e ban krahinari me anë të Kryepleqëvevet e të antarëve të katundevet.

Nye 7. Gjoha që do t'u jipet për mos nshkrimin e nxanësvet të detyruem me ndjekun shkollat në kohën e caktueme do të jetë 20 deri 100 franga ari.

Nye 8. Gjobet e vumë do të mblidhen ndër qytete prej Kryetarit të Bashkis me anë të gjindarmëris e në krahina prej krahinarit gjith me anë të atij mjeti e do t'i dorëzohen Këshillit Shkolluer e cila ka me i përdorur ato: 1) për meremetje shkollash 2) për orendi shkollash 3) për libra e të tjera mjete mësimi për t'u dhanun nxanësvet vorfun e 4) për çmime nxansish të zellshëm.

Nye 9. Zyra e Kadastrës merr përgjegjësi të madhe për punët e rregjistrimit të nxanësvet që duhen të ndjekin detyrisht shkollën e në u vërtetoftë mungesa e detyrës së sajë në këtë punë duhet me u gjobitun prej Ministris kompetente. – Gjith atë përgjegjësi merr edhe Kryetari i Bashkis e Krahinar i çdo vendit.

Ligjë "Mbi pranimin e përdorimin e tekstevet shkollore t' Arsimit filluer e të mesëm"

Tiranë, 26 Nanduer 1921

Artikulli 1. Në të gjitha shkollat qeveritare mashkullore a femërore si tekste shkollore do të përdoren vetëm ato të pranueme e të pëlqyeme prej Ministri s' Arsimit botuer sipas kushteve të posht shënueme. Në të gjitha shkollat private si tekste shkollore do të përdoren vetëm ato qi të jenë paraqitë e pëlqyem prej Ministris së Arsimit. Këto tekste do të pëlqehen në qoftë se përgjigjen programës së parapëlqyeme prej Ministris së Arsimit.

Artikulli 2. Ministrija si të shpallë programen synthetike e analytike të shkollave do të hapë një konkurs për hartimin e tekstevet shkollore sipas programës së shpallun e sipas instruksionesh të veçanta.

REVISTA SHKENCORE NDËRKOMBËTARE DISKUTIME No 35-36

Artikulli 3. Porse Ministrija mund të zgjedhë një tekst të çfarëdo lande të mësimit filluer e të mesëm në gjuhë të huaj e ta vejë në konkurs përkthimin ase adaptimin e tij në gjuhë shqipe pas instruksionit të veçantë e pas systemës ligjore të shtetit.

Artikulli 4. Dorëshkrimet e teksteve të hartueme do t'i dërgohen Ministris mbrenda në një kohë të caktueme e si të kqyren prej një komisjoni kompetent të veçantë do të pëlqehet një prej sish aji që do të jetë i hartuem ma mirë.

Artikulli 5. Ministrija do t'ija blejë autorit dorëshkrimin e pëlqyem me një çmim që i përket vlerës së tij e do t'ja dorëzojë shumën qi u caktue në konkurs, porsa të pranohet dorëshkrimi.

Artikulli 6. Libri atëherë bahet pasunija e Ministris s'Arsimit, e cila e shtyp me të prishunat e sajë edhe ngarkon ndonjë tregëtar, a libërtar, qi ta shesë me çmim të caktuem tue i lanë një fitim 10%.

Artikulli 7. Librari a tregëtari që i shet librin me një çmim ma të naltë se çmimin e caktuem do të dënohet me një gjobë 50 deri 300 franga ari e me burg 15 ditësh.

Artikulli 8. Libri i pëlqyem do të përdoret ndër shkollat për katër vjet rrjesht e pas kësajë kohe do të pranohet botimi i një tjetri ase do të përdoret po aji i përparëshmi tue marrë autori një shpërblim t'arsyeshëm.

Artikulli 9. Në vend të librit të pëlqyem nuk mund të përdoret libër tjetër ndë për shkolla. Mësuesit që përdorin libra të papëlqyeme prej Ministris së Arsimit do të dënohen së parit me një të premë të rrogës mujore e për herë të dytë do të largohen për pesë muej nga puna.

Artikulli 10. Çmimi që do t'u jipet hartuesve apo përkthyesve të librave shkollorë caktohet si ma poshtë.

Fija (fleta) tipografike të teksteve tipografike d.m.th. 16 faqe, e libravet të këndimit për çdo shkallë shkollore ashtu edhe ajo e teksteve të gjeografis e të historis e të arithmetikës do të paguhen me 80 franga ar.

Fija (fleta) tipografike e teksteve geometris do të paguhen nga 100 franga ari.

Fija (fleta) tipografike e teksteve të historisë së ditunisë së natyrës si edhe të libravet fillosofike e pedagogjike do të paguhen nga 120 (njëqind e njëzet) franga ar.

Fija (fleta) e teksteve tjera si për muzikë vizatim për mësime të ndonji gjuhe të huaj etj. hyjnë në kategorinë a) dhe gramatikat e tjera shkrime e ksofare në kategorin b).

Projekt-ligjë organike (AQSh. Fondi nr. 295, viti 1922, dosja nr. 12, fl. 9-13)

Mbi Administrimin Qendror të Ministrisë së Arsimit

Administrimi Qendror i Ministrisë së Arsimit, tash për tash, do të rregullohet me anën e dy zyrave: a) Zyra teknike b) Zyra e inspektorisë.

Zyra teknike përbëhet prej dy degëve të veçanta, nën drejtimin e një drejtorie të përgjithshme.

Drejtori i përgjithshëm është përgjegjës për të gjitha veprimet e ministrisë në punë teknike, administrative dhe financiare. Drejtori i Përgjithshëm është edhe këshilltar i Ministrit. Drejtorja e përgjithshme ka dy degë, A dhe B, të veçanta, me nga një shef dhe një sekretar.

Dega A, ka për detyrë, reformat e përmirësimet e programeve shkollore, mënyrën e vijimit të mësimeve, emërimet e pushimet e të gjithë mësuesve, zbaton të gjitha veprimet e lypuna me raportet e ardhuna prej inspektorisë. Dega B, ka për detyrë, rregullimin e jetëshkrimeve të mësuesve e të nëpunësve të arsimit, mban rregullisht punët financiare, si dhe statistikën arsimore. Për të dy degët e Drejtorisë së Përgjithshme do të ketë një kopist.

Zyra e inspektorisë përbëhet prej një inspektori të përgjithshëm dhe një sekretari. Kjo zyrë shqyrton raportet teknike që vinë nga inspektorët e qarqeve dhe i kumton, nevojat, Drejtorisë së përgjithshme. Inspektori i përgjithshëm, përveç hetimeve që mund të bëjë mbas një urdhri të Ministrisë, ka për detyrë edhe inspektimin e të gjitha shkollave dy herë në vit.

Ministria ka një shef *de bureau*, i cili ka për detyrë rregullimin e bibliotekës, të protokollit, të arkivës dhe të magazinës. Kjo zyrë ka një protokollist, një arkivist dhe një magazinier.

Detyrat e secilës zyrë do të caktohen hollësisht në një rregullore të veçantë.